

SAMSUN
Halkevi Dergisi

Me

Cilt : 8

Ekim—Kasım 1947

Sayı 87

Ebedî Şef

Bu aylar içinde en büyük bayramımızın sevincini ve en büyük yas günlerimizi yaşadık. Milli hayatımızda yer etmiş, kalblerimizin en derin nescine kadar işlemiş olan bu sevinç ve yas bir devrin tarihini açan milletimizi düştüğü elim durumdan kurtaran ona yep yeni bir hayat kazandıran eşsiz kahraman Atatürk'ün eseridir.

29 Ekimde Cumhuriyetimizin 24 üncü yılını neş'e

lıktan aydınlığa çıkışın bütün gücünü, faaliyetini yeniliğin hamlelerini ve bu hamlenin en güzel eserlerini ihtiva eder.

Bugün bir ucdan bir uca uzanan demir raylarla, fabrika ve atölyeleriyle eğitim müesseseleri ve kalabalık halkıyla, imanlı ve aydın gençliğiyle milletler arasında itibarlı bir yer kazanmış olan 24 yıllık Cumhuriyet Türkiye'si bu Büyük kahramanın şahsiyeti demek olan Kemalizmin damgasını taşır.

Bu itibarla Atatürk daima bizim içimizde, bizim aramızda ve bizimle beraberdir.

Kemal Yener

ve sevinç içinde kutladık; 10 kasımında da büyük kahramanı kaybettiğimiz yılın dokuzuncu yaş yılını anarak ağladık. Fakat Büyük kurtarıcıyı kalblerimizi daima uyanık tutan bir ideal olarak içimizde yaşıyor bulduca gönüllerimizin teselli bulduğunu his ederek hudutsuz kederimizi gidermeğe çalıştık.

Atatürk bir devirdir öyle bir devir ki, karan-

İÇİNDEKİLER

Ebedî Şef		K. Yener
Sanat ve hürriyet		C. Sena Ogun
Atatürk heykelinin mânası		Â. Gürçağlıyan
Halkevindeki munazara		K. Yener
Gül ve bülbül (şiir)		A. Sarcan
Uykunsuzluklarımız		Ş. Erdoğan Ulu
Anne (şiir)		K. Bülbül
Mevlidin islâmlar arasındaki mevkii		M. Başol
Mahbushane (şiir)		İrfan Yankutan
Oduncular (hikâye)		C. Çumralı
Dilber (şiir)		M. Önder
Halkevi haberleri		***

San'at ve Hürriyet

C. Sena Ongun

İnsanın tabiat kanunlarını öğrendikçe hürriyet ve egemenlik bakımından bir takım üstünlükler elde ettiği klâsik iddialar arasına girmiştir. Kâinata nazaran bir atom bile olmıyan insan oğlunun hiç olmazsa kendi âleminde nüfuz ve iktidarını artırması ve yahut bir takım beşeri ülkülerin esiri olması, büyük iddialarla büyük teşebbüslere girişmesine sebep olmaktadır. Fakat yüzyıllar boyunca çeşitli tutkularla kendisini tabiat üstü bırakarak Tanrı zannemiş olan insan, faniliğin alaycı ve küçümseyen kahkahası karşısında duyduğu ıstırapı giderecek ve gururunu okşayacak bir teselliye muhtaçtı. O, bunu san'at faaliyetinde bulacağını ümit etti.

San'at âleminde kendisinin gerçekten bir yaratıcı olduğunu anlayan insan, bilim kanunlarının zincirile bağlanan ayaklarını topraktan kurtarmak imkânsızlığı karşısında ancak san'atın kanadlarında yükselen imgeleminin yarattığı sonsuz güzellikler âleminde bir az nefes alabildi ve acılarını biraz olsun bu âlemde untabildi.

Ne yazık ki, insanın kaderi, daima bazı boş vehimlerle kendini aldatmak ve avutmaktan ibarettir. Bilimle kendini kandıramıyan insan ruhu, san'atla uyanmayı bir saadet farzettiği zamanda bile, unutmaya çalıştığı ıstırapların gittikçe daha derinleştiğini fark etti. Bu idrak, oyuncak değiştirmekle biraz daha eğlenilen bir çocuk gibi san'atçıyı çeşit çeşit ilkelere bağladı. Bu ilkeler, bazan san'atın konusuna, bazan konuda müdafaa edilen duygu ve düşüncelere, bazan lisanın, bazan şeklin özelliklerine göre mütemadiyen değişti. Birinden bıkmınca diğerine atlayan san'atçı, daima yenilik peşinde koştuğunu ve yeni bir zevk yarattığını zannederek bazan eski oyuncakların parçalarını yeniden kırılacak olan oyuncaklarla karıştırarak eğlenmesine devam eden bir şımarık çocuk oldu. Hattâ, zaman zaman, eski oyuncaklarını saklayabilmiş olan ihtiyatlı çocuklarınıni de kırarak kendi eskitmiş ve parçalamış olduklarına benzetmek sevdasına da kapıldı. Bu savaş ve bu teşebbüsler, hep aynı yaratığın kandıramıyan bir tutkusunu ifade ederlerken insanlık sonuna kadar bu tutkunun esiri olacak ve bu esirlikten yeni yeni eserler, fikirler, sistemler ve faaliyetler doğacaktır. Bu tutku, en geniş anlamıyla «Hürriyet» den başka bir şey değildir.

Devlet kanunları bunu bir taraftan sınırlarken, ümit kapılarını açık bırakmakta; bilim kanunlarını bu kapının aralığından bize tabiatın ve insanın bazı sırlarını göstermek suretiyle bu ümidi de baltalamakta ve fakat san'at, insanın saadet ve hürriyetini kanunsuzluktan aradığı için bizi aldatma ve oyalama işinde şaşılacak bir başarı göstermektedir.

Bu itibarla san'at, bize sadece ihtiyaçların acılarını hafifletmek iddiasında değil, aynı zamanda ihtiyaçları yok etmek ve bir takım hayali hevesler peşinde koşturarak realiteyi unutturmak iddiasındadır. Ne yazık ki, çocuğun bindiği at, tahtadan ve takdığı madalya tenekedendir. Vaktiyle eski Yunanda yetişen bir filozof vardı ki, ekmeğini kazanmak için geceleri, sabaha kadar bir zengin bahçesinde dolap beyirliği yapar, gündüzde astronomi ve felsefeye dair bir takım derin düşünceleri okur ve okuturdu. Adına san'atçı dediğimiz bu günün şövalyesi ise, bu filozofun aksini yapmaktadır. Yani tahta beyiri ve teneke madalyalar ile gündüz hürriyetini satmakta, maişet kaygusundan kurtulduğunu zannettiği saatler ve gecelerde de hürriyetin şuur ve hayalile avunmaktadır.

Bunun içindir ki, bu günün san'atı her zamankinden daha çok şekillerin, ilkelere, inançların köleliğine riayet vermek için çırpınmaktadır.

**

Bu konu bir az daha açıklamaya değecek kadar önemlidir:

İnsanlık her gün bir az daha ömrün kısalığını ve faniliğini hissetmektedir. Bu duygu bir taraftan da dünya nimet ve lezzetlerini kana kana tatmak ihtiyacını yaratmaktadır. Bu duyguyla bu ihtiyacın kamçısı altında kendisini tatmin etmek isteyen ruhların karşısına çıkan ilk sempatik ülkü, bir vasıta olduğu kadar da bir ihtiyaç olan **Hürriyettir**. Denebilir ki, tarihin kaydettiği her çeşit savaş, bu çabuk geçen ömrü, daha derin lezzetlerle doyurabilmek için, en geniş bir hürriyeti istihsal etmek gayretinden başka birşey değildir. Tabiat ve cemiyet insanı ne kadar yasaklarla, buyruk ve zaruretle kayıtlı altına almağa çalışırsa çalışsın, dünyada bir varlık olan insan, kendi yarattığı ilkelere uygun bir hürriyet ihtiyacını hiç bir vakit kaybetmeyecektir. Filozof, bunu kuramlarıyla gerçekleştirmeye ve yapmaya çalışırken, san'atçı imgeleminin bu özleminin kandırmaya uğraşır. Ve her halde san'atçı kadar hürriyetinin zevk ve saadetini tadabildiğini hiç olmazsa zanneden başka bir yaratık yoktur. Bunun için olacaktır ki, san'atçılığı her çeşit köleliklerden kurtuluş teleâki eden bazı filozoflar, bir taratan da onu, Tanrılıkla ilgili bulurlar.

Halbu ki, san'atçı da bu mazhariyetinin büyüklüğüne rağmen güzelliğin ve hattâ bir takım toplumsal ülkülerin esiridir ve bunları yakalamak için çeşitli kaide ve metodlar yaratmak suretiyle imgeleminin gerçek hürriyetini zincirler. Bu hakikat, her devir san'atta az çok farkla kendini gösterir. Fakat açıkça anlaşılıyor ki, milletler gibi san'atçılar da bir hürriyet yarışına çıkmışlardır. Bu bakımdan eski san'atçılar, bir nevi katolik veya ortodoks merasim ve inançlarına bağlanarak, güzelliği şekillerin aldatıcı ve dar maskesi altında ifşa etmeğe çalıştıkları halde, yeni san'atçılar daha çok protestandırlar. Yani bunlar, dinde olduğu gibi san'atta bir nevi reform yapmışlardır ve her çeşit şekil prangalarından kendilerini kurtarmışlardır. Diğer bir deyimle, eski san'atçılar, meselâ edebiyatta vezin, kafiye, mısrağ ve bentin sayısı, kafiyelerin yerleri ve hattâ gazel, mesnevî, kıta, rubai... vesaire gibi insan zekâ ve imgelemini zincirleyen bir takım yapay kaidelere bağlı oldukları halde, yeni san'atçı, bütün insanlık bilincinde kendisini şiddetle hissettiren hürriyet aşkını, güzele kavuşma işinde

tatbik etmekie çekinmiyerek mevcut nizami ve hattâ gelenksel kaideleri yıkmaktadır. Bu kaidemiz ve hattâ ilkesiz ve pilâusiz sanat anlayışının yarattığı yenilik hemen bütün dünya edebiyatında ve geniş ölçüde yerleşmiş bulunmaktadır.

Bunun estetik bir değeri var mıdır? evvelâ, bu tarzın kendisine mahsus bir estetik anlayış vardır ve sonra böyle bir değerden büsbütün mahrum olsaydı tutunamazdı ve nihayet topluluğun yeni ihtiyaç ve seviyesine uygun olmasaydı tutunamazdı. Bu itibarla, eski sanatçıların bütün hücumlarına rağmen her yenilgi gibi yeni sanatta bir gün yerini, daha yenisine terketmek üzere muzaffer olacak ve gelişmesine devam edecektir. Bunu, biraz da demokrasinin doğal bir neticesi gibi kabul etmek zorundayız.

Bugünün demokrat estetiği, geniş kütlelere seslenmek mecburiyetindedir. Eskisi gibi merasim ve teşrifattan hoşlanan belli bir zümrenin aristokrat duyguları gülünç hale gelen bir devrede, başka bir sanatın ne yaşayabilmesine ve ne de doğabilmesine imkân vardır. Bu sebepten bu gün, kaidelerden kaçarak, şekil bakımından sonsuz bir hürriyet arayan sanat, ruh ve anlam bakımından da bu hürriyeti aramaktadır. Bunu bir eksik değil, bir yenilik, bir ruh ve ihtiyaç değişikliği, bir cemiyet zarureti ve hattâ bir bütünlük gibi kabule mecburuz. Temenni edelim ki, bu sanata bağlı olanların kabiliyetleri gittikçe gelişsin ve bu şekilsizlik şekli içinde ve bu yeni hürriyet geleneğinde şah eserler yaratmaya muvaffak olsunlar.

İnsanı üstün bir hale getiren mensup olduğu meslek değildir. Bir mesleğe şeref ve değer veren, insanın kendi üstünlüğüdür. Bu itibarla sanatın başı, boş gibi görünen bu günkü hali, itiraf etmelidir ki, birazda büyük adamlarını bulamamış olmamasındandır. Yoksa, bu sistemsizlik sistemi içinde de zekâ ve ruhu doyurabilecek eserler yaratıla bilir.

Bizde böyle eserler verilmiş midir? itiraf etmelidir ki, her şeyimiz gibi sanatımızda nebülöz halindedir. Elbette bu debülözde güneşlerini yıldızlarını ve kendine mahsus olan bir kâinatı yaratacaktır. Aşağılık duygusu bir cemiyet için ne kadar yıkıcı ise, büyüklük taslama da o kadar gülünç ve sarsıcıdır. Güzel ümidimizin gerçekleşmesindeki çabukluk milletimizin seviye itibarıyla yükselme ve gelişme hamlesiyle paralel olacaktır.

Şehrimizdeki Atatürk heykelinin mânası

Âdem Gürçağlıyan

Diyebiliriz ki, yurdumuzda Atatürk adına dikilen heykellerin en mânalısı en gösterişlisi Samsun Gazi parkındaki Atatürk heykelidir. Bu eser, itina ile bakılan, dik dörtgen şeklindeki parkın yukarı park denilen kısmında Atatürkü şahlanan bir at üstünde kılıcına davranmış olarak göstermektedir.

Heykel, iyi bir isabet olarak Atanın, kurtuluş mücadelesine başlamak üzere, Anadolu'ya ayak bastığı kıyının tam karşısında yapılmıştır. Büyük kurtarıcının Samsun'a çıkışı üzerinden henüz yarım asır geçmediği halde, milletimize can veren bu olay, şimdiden bir «mit» halini almış bulunuyor. Onun bazıları park iskelesinden, bazıları da reji iskelesinden çıktığını söylüyor ve yazıyorlar. Üstad İsmail Habib Beyin «Yurddan yazılar» adlı kitabında park iskelesinden, Samsun ortaokul kooperatifi yayını «Samsun Tarihi» adlı küçük kitabında ise reji iskelesinden çıktığı yazılıdır. Heykel, her iki iskele- nin de karşısında bulunuyor. Şüphesiz çıktığı noktadan ziyade çıkışı önemli...

Bu tarihi eser Viyanalı meşhur sanatkar Kripel taraafından yapılmıştır. Ankarada Ulus meydanındaki abidevi Atatürk heykelini de o yaptı. Orada Atatürk, vatani kurtarıldıktan sonra sükûnet halinde, millî mücadeleye başlar- ken burada şahlanmış at üstünde kılıcına davranmış olarak görülmektedir.

Atatürk adına dikilmiş olan heykel-

lerin çoğunda olduğu gibi şehrimizdeki heykelin yüzü de garba doğru yönelmiştir. İstiklâl savaşında düşmanımız o tarafta olduğu gibi; ilim, fen, sanat bir kelime ile medeniyet te o tarafta... Atın şahlanmış istikameti deniz kıyısı ile kıyı ve hükümet caddelerine para-

leldir. Heykel, Samsunun en yüksek ve en göz alıcı binası olan Kefeli apartmanının tam karşısında ve bu bina ile simetrik bir vaziyettedir. Şahlanan at ve kılıcına davranan şehsüvar, bu apartmanın taraçasından, hiç bir engel dinlemeden, düşmanın bağına saplanacak kanadlı bir enerji halinde görülmektedir.

Bugün, heykelle deniz arasında, aşağı yukarı, 150 metre mesafe vardır. Buna rağmen ağaçların arasında kalan eserin denizden ancak üst kısımları görülebiliyor. İnsan bu muhteşem eserin, sulh zamanlarında, denizden daha iyi görülmesini arzu ediyor.

Bu kıymetli tarih ve Sanat eserinin etrafı yaz, kış ihtiram ve hayret hal-kası ile çevrilmiş bulunmaktadır. Ata-türkün Samsun toprağına ayak basar-ken, büyük bir güvenle elini verdiği Samsunlular, onun eseri önünde dai-ma hürmet, saygı ve sevgi ile eğil-mekte, parktaki şahlanmış eseri her gün taze bir duygu ve taze bir heyecanla seyretmektedirler.

Dışarıdan Samuna ilk gelenler de doğruca parka koşarak bu önemli ese-ri tevfaf ediyorlar. Hele, yaz günleri parka getirilen, küçük çocukların bu canlı eser karşısında duydukları sevinç ve heyecana payan yoktur. Şahlanmış atı, kılıç çekmiş şehsüvarı gören ço-cuklar, kollarını kanad haline getire-rek, iki basamaklı, demir merdivenler-den kaidenin sahanlığına çıkıyorlar, civıltı ve neşe çığlıklarıyla koşu koşu heykelin etrafını kıvrıyorlar. Çocuk-ların bu hallerini seyretmek büyükler için, ayrıca, doyulmaz bir zevk oluyor.

Şimdi önemli bir tarih başlangıcı-nın sembolü olan bu eseri, okuyucu-larımla daha yakından görelim. Atatürk atını garba doğru şahlandırmıştır. Kai-denin bu cephesindeki şu yazı hey-kelin niçin yapıldığını anlatmaktadır: «Vatanda Millî mücadeleye başlamak için Gazi 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsuna çıktı.» Böylece istiklâl savaşının destanı Sam-sundan başlamış oluyor.

Şimal, yani deniz tarafından at çok heybetli görülüyor. Fakat, bu cephede en ziyade ibret ve heyecanla dikkat edilecek şey, denizden karaya mühim-mat nakleden insanları gösteren ka-bartmalardır. Bu kabartmalar, hür doğan, ezeldenberi hür yaşayan ve hür yaşıyacak olan Türkün, istiklâl uğrun-da ne zorlu bir çalışma yaptığını çok iyi göstermektedir. Burada top mermi-si ve cephaneye kutuları taşıyan insanlar

heykeli yapanın, Kripel'in adı yazılıdır.

Esere bir de şark tarafından, yani hükümet binası cihetinden bakalım : Sanatkâr şahlanan bir at kuyruğunun yere değeceğini düşünerek, istinadı sağlamlaştırmak için, kuyruğa üçüncü bir destek vazifesini gördürmüştür. At bu cepheden iri ve çok kuvvetli görül-mektedir. Atın arka ayakları altındaki tunç gülçede şu yazı yazılıdır: H. Krippel Viyana 1928-1931. Bu tarihler heykelin üç senede yapıldığını gösteriyor. Kai-denin bu cephesinde şu kitabe vardır : «Bu heykel Samsun vilâyeti halkı tarafından 29 birinciteşrin 1931 tarihinde dikildi.» Atatürk Samsunu sevdiği ve Samsun-lulara güvendiği için yurdu kurtarma işine buradan girişti. Samsunlular da büyük kurtarıcıyı ve yaptığı işi böyle-ce ebedileştirdiler.

Heykelin cenub yüzüne, yani hükü-met caddesi tarafına gelince : bu cep-hede attan ziyade şehsüvar önemlidir. Buradan Atatürkün tecessüs ve heyecan içinde, mecburî olarak kılıcına davrandığı, böylece dış ve iç düşman-lara meydan okuduğu görülmektedir. Onun kıl nena davranışı kuru bir hırs değil; ne yapacağını bilen bir enerjiyi gösteriyor. Bu cephenin kabartmalarında ellerine sarılma suretiyle Atatürke hürmet ve minnetlerini bildiren köylü ve şehirliler görülmektedir. Türk milleti Atatürkün hâtırasına ebediyen hürmet gösterecek, onun eserini ebe-diyen muhafaza edecektir.

İçinde, bilhassa, başı cephaneye kutuları arasına sıkışmış görülen ihtiyarın faa-liyeti ile top çekenin tekerleğini dön-dürebilmek için, insan adalesinin ta-hammül edemeyeceği bir kuvvetle is-pitten asılan adamın sarfettiği enerji insanı hayret ve dehşet içinde bırakı-yor. Bu kabartmaların sol aşağısında

Halkevindeki Münazara

Kemal YENER

Biray evvel evimizin salonunda ka-labalık genç bir dinleyici kitlesi önün-de ilk münazare yapıldı.

İki saat kadar devam eden ve cid-den iyi geçen bu münazara halkevinde ilk defa yapılmış olmasına rağmen dinleyiciler üzerinde çok iyi bir tesir bıraktığını zannediyorum. Zira bir kaç kişi bizzat gelerek böyle münazaradan çok memnun kaldıklarını ve bundan sonra bu gibi çalışmaların halkevinde sık sık olmasını arzu ettiklerini söyle-mişlerdir.

Münasebet gelmişken söyleyeyim ki bu dilekte bulunan genç arkadaşların merak ve istekleri bol bol tatmin edilecektir. Daha böyle münazaralar ve münakaşalı konferanslar yaptırılacak-tır.

Şimdi asıl üzerinde durmak istedi-gimiz konuya geçelim. Münazaranın konusu, «yeni şiir öz şiirimiz olabilir mi?» idi. Bu konuda müsbet tezi Vecdet Fa-lay ile arkadaşı Cansel, karşı tezi de Bahri Ulaş ve arkadaşı Necdet Yersel müdafaa ettiler.

İlk sözü Vecdet Falay almış idi. 20 dakikalık konuşmasında yeni şiirin cazip ve güzel bir şiir olduğunu süslü cümlelerle anlatmağa çalıştı. Misaller verdi, bunlardan bir kısmını okudu. Fakat yeni şiirin hakikatan bir ihtiyaçtan doğduğunu ve bundan evvelki şiirimize nazaran bir üstünlük gösterip göstermediğini pek açıklayamadı.

Bundan sonra karşı taraftan Bah-ri Ulaş söz alarak heyecanlı ve şata-fathı bir ifade ile konuşmaya başladı.

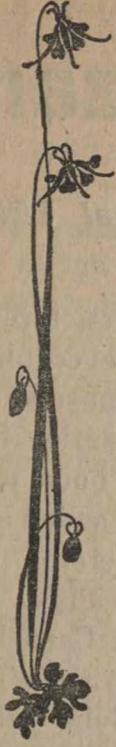
Bahri Ulaş yeni şiirin realist bir güzelliği olmadığını, buna mukabil bi-zim Halk şiirimizin ondan daha güzel olduğunu misaller vererek anlatmağa ve kabul ettirmeğe çalıştı.

Onun arkasından Cansel söze baş-layarak evvelâ Bahriye cevap verdi. Ve yeni şiiri niçin daha üstün buldu-ğunu divan şiirle mukayese yaparak anlattı. Nihayet Necdet Yersel yeni şiirin saçma sapan vezinsiz kafiyesiz bir söz yığını olduğunu yeni şairlerin şiirde acıblik meydana getirmek su-retiyle kendilerini tanıtmak istediğini açıklamak istedi.

Neticede jüri kararını bildirdi : Bu karara göre yeni şiiri müdafaa eden-ler daha güzel konuşmağa muvaffak olduklarından münazarayı kazanmışlardı. Ve karşı taraf iyi hazırlanmış olduk-ları halde heyecanlanma yüzünden bazı ifade hatalarına düştükleri için partiyi kaybetmişlerdi.

Yeni müdafaa edenler ancak şa-şırmadan heyecanlanmadan konuşabil-dikleri için diğerlerine nazaran daha az menfi oy almışlardı. Yoksa her iki tarafın kazandıkları müsbet oylar aynı olduğu halde muhalif tarafın ifa-de sakatlığı dolayısıyla daha fazla men-fi oy aldıkları için münazarayı kayı-b etmişlerdir. Netice, yeni şiiri müdafaa

Gül ve Bülbül

Seher vakti öter bülbül
Güle karşı tüter bülbül.
Bir busecik almak için
Feryad ile biter bülbül.

Gül bahçesi onun için
Ah çeker o, için, için..
Gül hiç sormaz bu ah niçin
Feryad ile biter bülbül.

Bülbül ötmez başka yerde
Güle gelir her seherde
Çare arar onmaz derde
Feryad ile biter bülbül.

Ondan güle vefa vardır
Gül den ona cefa vardır
Sezilmedik sefa vardır
Feryad ile biter bülbül.

Ali Sarcan

edenler, onun hangi ihtiyaçtan doğduğunu, eskiyi müdafaa edenler de onun bir taklitten ibaret olduğunu açıklamış olamadılar.

Cansel yaptığı ağırbaşlı ve temkinli konuşmasında yeni şiiri divan şiirine mukayese ederek onun bugünkü hayatı acı ve tatlı taraflarıyla anlatmağa pek elverişli bir tarz olduğunu, buna mukabil divan tarzının sırf bir taklit olduğunu ve hayatı anlatamadığını hattâ anlatmağa kifayet edemediğini belirtmek istedi.

Aslında divan tarzı acem edebiyatını taklit ederek meydana gelmiş ve yalnız bir zümrenin anlayabileceği bir tarzdır. Yalnız itiraf etmek lâzımdır ki, taklit devri 16 ncı yüzyıla kadardır. Bu yüzyılda Baki ve Fuzulî gibi dünya edebiyatı içinde bile değer kazanabilecek şairlerimiz yetiştikten sonra di-

van edebiyatı acem tarzını taklit etmekten kurtularak kendi içinde olgunlaşmağa başlamıştır. Fakat buna rağmen divan şiirinin Türk hayatını tamamen aksettirememiş olduğunu iddia edebiliriz. Ve yine diyebiliriz ki, bu edebiyatın nazım ve nesir tekniği içinde her türlü his ve düşüncelerimizi rahatça atlatmak imkânını bulamayız. Esasen bugün kifayetsizliği yüzünden bu edebiyat Tanzimat devrinden sonra terkedilmeğe başlanmış ve garp edebiyatı tekniği içinde yepyeni bir edebiyatın yaratılmasına çalışılmıştır.

Tanzimat, Servet - i fûnun ve millileşme devri edebiyatları bu gayretin mahsulü olarak meydana gelmişlerdir. Millileşme devri edebiyatı şiirle, romanile, dergisile hulâsa nazım ve nesir çeşitleri içindeki mahsulleriyle küçümsenecek bir edebiyat değil, bilâkis

kısa bir müddet içinde Türk şair ve yazarlarının bünük değer ve bir kabiliyet gösterebildiklerine delâlet eder.

Şimdi, son bir kaç sene içinde meydana getirilmek istenen şiirin eğer daha güzel ve üstün olduğu iddia ediliyorsa bu son devir şiirle mukayese edilerek üstünlüğü iddia edilmelidir. Yoksa divan tarzının kifayetsiz olduğu görülerek terkedilmesi bir hayli eskidir; neredeyse bir asıra yaklaşıyor.

Muhelif taraf bu ciheti görerek müsbet tezi müdafaa edenlere söylediği tarzda cevap verselerdi güzel oylar alacak ve galip geleceklerdi. Fakat onlar kendilerini ancak ellerindeki yazılı kâğıtlara kapadılar. Kanaatımca yeni şiir tarzı edebiyatımıza güzel şiirler kazandırabilecek durumdadır. Çünkü şiirde vezin ve kafiye gibi şairi bazen müşkilât içinde bırakan kayıtlar yoktur. Mevzuu tamamen serbesttir. Her türlü hayat olayı şiire konu olabilir.

Buna göre şiir eskiye nazaran daha hür bir faaliyet olmuş gibidir. Fakat şairin yine dikkat etmeğe mecbur olduğu bazı kayıtlar vardır. Bunları hiçe saymak, şiiri bayağı söz yığını haline getirebilir. Halbuki şiir hiç bir zaman aleladelik veya amiyanelik kabul edemez.

Şairin dikkat edeceği ve şiirinde bulundurmaya çalışacağı unsurlardan bilhassa his, hayal ve fikir unsurunun

önde geldiği söylenebilir. Güzel bir ahengi veya özel hayalleri olmayan bir şiir ekseriya koru veya didaktik bir hal arzeder. Ona şiir demek te doğru değildir.

Yeni şiirimizde muvaffak parçalar görmek mümkündür; fakat bir çoğu acayip sözlerle, hayallerle ve benzetmelerle doludur. Bunlar orijinal olmaktan ziyade gülünç şeylerdir. « Bir de rakı şişesinde balık olsam » « Bizim kuşumuzda var kafesimiz de, sen bize yüz paralık bulut ver » mısraları bunun iyi misalleridir.

Yeni şiirde, yurt, millet, ve hayat sevgisi de güzel ifadelerini bulmuş değildir. Realite diye yurdun harabliğini hayatın çekilmez bir yük olduğunu aks ettirmek gayreti iyiye yorumlanamaz. Yeni şiirin bu tarafı çok sakat düşüncelerin akisleri gibi görünmektedir. Yurdumuzda imar edilmemiş yerler yok değildir. Hayatı müşkilât olarak sürenler da bulunabilir. Fakat bu bir şiire konu yapılarak hayattan bezginliği topraklarımıza karşı küskünlüğü vermek gayretine bir şairi düşürmemelidir. Buna yurt sevgisi denmez. Yeni şair buna çok dikkat etmelidir. Yurt bizimdir her nasıl olsa onu seveceğiz, hem çok seveceğiz. Eğer böyle yapmazsak ecdadımızın ruhu ayaklanarak gelir bizim suratımıza tükürür.

Uygunsuzluklarımız

Ş. Erdoğan Ulu

Suç ve suçlulukta, diğer cemiyet olayları gibi cemiyetle birlikte doğmuş ve onunla birlikte tekâmül ve tenevvü etmiştir. Şüphesiz bugünkü gibi intizamlı ve disiplinli bir cemiyet olmasaydı, bu iki mefhumunda vücut bulmasının imkânı yoktu. O halde, şu suali haklı olarak kendi kendimize sorabiliriz: Suç işleyeni ne için cezalandırıyoruz? Ben burada bu hususta hukukçuların filozof ve âlimlerin, serdettiği nazariyelerden bahsedecek değilim. Yalnız şukadarcık söyleyeyimki: Cemiyetin asayiş ve intizamını muhafaza için!.. İşte adalet mefhumu da bundan doğuyor...

O halde suç nedir? Bunu hukukcular « **Kanunun cezalandırdığı icrai veya ihmali fillerdir** » diye tahrif ediyorlar. Fakat, cemiyetin intizam ve asayişini sırf kanunla desteklenmiş değildir. Bir de ahlâk vardır. Hatta bir Roma darbimeseli « **Ahlâk olmasa kanun neylesin** » demekle kanundan önce cemiyeti intizama sokan, ahlâktır, demek istiyor. Şüphesiz kanun da olmasa, ahlâk hiç bir şey yapamaz çünkü, onun müeyyidesi vicdanlardadır. Demekki cemiyete ahlâk mefhumu ile kanun mefhumu, yekdiğerine muvazi olarak telkin etmeliyiz. Sırf işi kanuna bırakırsak ahlâk, ahlâka bırakırsak kanun hiç bir şey yapamaz.

Kanun ve ahlâk prensiplerine muhalif hareket edenler cezalanmakla,

cemiyetin istediği, arzusu yerine gelmiş oluyor; fakat maalesef bu arzu ve irade, o cemiyet düşmanlarının kullanmış oldukları hileler ve entrikalar dolayısıyla, her zaman yerine gelmiyor. Çünkü, ya hadisenin faili meçhul kalıyor yahutta elegeçse bile delil noksanlığından, yahut yalan şahitlerden ve mahkemelerin adaleti rencide etmemek için kılı kırk yarmalarından suçluluğu sabit olamıyor. Ve bu suretle de adalet yerine gelemiyor.

Kendi menfaatından başka birşey düşünmeyen; ufak bir menfaati için diğerinin hayati menfaatlarını baltalayan ve cemiyetin vazetmiş olduğu müeyyideleri hiçe sayan, bu vicdansız, zannetmeyin ki cezasız kalıyor. Eğer vicdanlı bir insansa, hayatının son demlerinde yapmış olduğu bu uygunsuzluklarını düşünecek, ve teskin edilemeyecek şedit bir azap ve ıstırap duyacaktır; değilse zaten bir hiçtir. Hiçe hitap etmekse bir hiçlik olur!.. İş bu kadarlada kalmış değildir. Eğer bu şahsın bu menfur fiilleri itiyat halinde ise; bir gün bu mel'anetinin cezasını çekecektir. Hiç olmazsa bu itiyadı biyolojik ve fizikî sebeplerle çocuğuna geçecek, o bir gün yakayı ele verecek ki çocuğu dolayısıyla kendisi cemiyetin prensiplerine muhalif hareket etmenin ne demek olduğunu öğrenecektir.

Bazıları malikemelerde gazetelerin verdiği beş lira ağır para cezasını okuyup gülüyorlar. Maddi bakımdan düşünürsek evet, haklıdır. Fakat onu, bir de manevi bakımdan mülâhaza edersek, cemiyetin o cezayı alan şahsın alınına vurduğu suçluluk damgası efkârı umumiyeye teşhir edilmiş milletini tekâmül etmiş kabul eden kanun vazınca kâfi görülüyor. Çünkü her millet kendisine lâayık olan kanunları yapar.

Türk milleti esasında izzetinefis sahibi, faziletli, vicdanlı, insanlardan mürekkep bir topluluktur. İçinden bir kaç tane âdi ve vicdansız çıkmakla o, bu milletin faziletsiz olduğuna delâlet etmez. İşte o âdiler için de, istemiyeerek ve fakat onlar kanun vazını mecbur ettiklerinden; bu fena hareketleri için idam cezası da vaz ediliyor. Belki ileri de daha şedit cezalarda konacaktır.

Bugün eskiden olduğu gibi, birinci defa hırsızlık edenin elini, ikinci defa da sağ elini kesmek suretiyle bir cezayı kabul ederek cemiyetimizi malûllerle dolduracak ve dolayısıyla yurt müdafaamımızı, istihsal kudretimizi, azaltacak değiliz.

O halde medenî olmak, yükselmek beşeriyet camiasında hür, müstakil ve şerefie yaşamak istiyorsak kendimizi ahlâk ve hukuk prensiplerine uydurarak çalışmalıyız. Ahlâk ve hukuk kumarı, rüşveti, hırsızlığı, zinayı, vazifeyi ihmâl ve suiistimali takbih ediyor mu bunları yapmamalıyız. Kendimizin ge-

ANNE

Hayatın neşesi gençken çekilir
İhtiyarım diye üzülme anne
Gençlik güzel amma ondan geçilir
İhtiyarım diye üzülme anne

□

Uykuyu bıraktın meme emdirdin
Aldın kucağına beni gazdirdin
Bilmediklerimi çabuk bildirdin
Ölünceye kadar unutmam anne

□

Yaşım yedi iken okula verdin
Derse çalış diye hergün severdin
Okuttun elime istikbal verdin
Beni bu günlere getiren anne

□

Annelik emeğin çoktur ödenmez
Sayfalarca yazsam gene tükenmez
Kendin ölürsende emeğin ölmez
Hakkını helâl et ölmeden anne

Kavaklı K. BÜLBÜL

lip geçici bir hissi ve ufak bir menfaati için sevkîtabiimize kapılarak diğer vatandaşımızın hayati menfaatlarını baltalamamalıyız. Bunu yapanlarla, el ele vererek şiddetle mücadele etmeliyiz. Aksine hareket etmek, vatana, memleket, millete hainliktir. Çünkü, birimizin yaptığı uygunsuzluğu diğerimizde taklit edecek, neticede kaybeden memleketimiz olacaktır.

MAHPUSANE

Samsun mahpusanesi denize bakar
Üstünde hür güvercinler yatar.
Kapı altı, tersane, (*)
İşte burada :
Seneler bir aşağı bir yukarı adımla öldürülür.
Her adımda yaşama düşünülür yaşama.
Çarşambalı Ali çalıyor bağlamasını,
"Bir yar sevdim el aldı
Elim koynumda kaldı
Çarşamba yollarında
Kelepçe kollarımda,,
Rizeli Temel karşı paslı parmaklıkları
Koparacak gibi tutmuş
Memlekt kokulu bir türkü tutturmuş .
Köpük köpük iz bırakan gemilere bakıyor,
Belki de için için ağlıyor.
Ah Hürriyet, Hürriyet parmaklıksız, hürriyet ..
Gece olur hapisler yan yana ranzalarda yatarlar,
Hepsi mahpusanede olduğunu unuttur
Kimi uyur,
Kimi toprak yüzlü anasile dertleşir ocak başında.
Kimi Zeynebiyle buluşur çeşme başında.
'Hayal hürriyeti var hayal hürriyeti '

Mahpusane pencereleri limana bakar,
Limanda kadın kalçalı katran kokulu çaparlar yatar.
Gemiler gider...
Samsun ufuklarından hürriyete yelken açan gemiler..
Ellerini çenesinde unutan bir mahpus,
Ufuklara giden gemilere bakar bakar da
Gözlerinden hasret dolu yaşlar akar.
Ah, Hürriyet, Hürriyet ...
Zincirsiz, kelepçesiz parmaklıksız hürriyet ...

(*) Tersane - Mahpusane avlusu

Samsun : İrfan YANKUTAN

— Mevlidin İslâmlar Arasındaki Mevkii —

Müteyemmen Başol
Lise Türkçe öğretmeni

Konumuza girmeden önce (Mevlid) kelimesinin manasını açıklayalım.

Mevlid- Birisinin ve bilhassa Hazreti Muhammedin doğuşunu yad eden zaman ve mekân demektir. Halk çok defa bu kelimedden ölüm ve doğum münasebetile yapılan ayini anlar belkide Süleyman Çelebinin eserinden bazı beyitleri gayri ihtiyari hatırlar:

Amine hatun Muhammet anesi
Ol sedeften doğdu ol dürdanesi
Bu senin oğlun gibi kadri cemil
Bir anaya vermemiştir ol celil
Cümle zerrati cihan edip nida
Çağruşuben dediler kim merhaba

v. s. gibi

Süleyman Çelebinin eserini bir başka makalemize bırakıp şimdilik sadece mevlidin islâmlar arasındaki mevkiinden bahsedeceğim.

Bütün müslümanlarda Muhammede karşı duyulan sevgi zamanla artmış ve fani hayatının vücut bulduğu yerler kendisini sevenler nazarında daha çok ehemmiyet kazanmıştı. Doğmuş olduğu ev Mekkede olup buraya (Mevlit) denilmiştir. Görüyoruzki kelime burada ismi mekân olarak kullanılmıştır.

Gelelim Muhammedi anmak için yapılan ayinlere: Bunlarda çok defa aynı isimle anılır.

İlk mevlid Mekkede peygamberin doğmuş olduğu evde onu yad etmekle başladı. Fakat bu sadece bir anış ve duadan ibaretti. Sonraları metinleri

belli mevlitler okunmaya başlanmış ve böylece ayinde mükemmelleşmiştir

Mevlit muhakkak surette Muhammet için yazılmaz H. Fatımaya, H. Aliye ve zamanın hükümdarlarına ait mevlitlerde vardır. Bu sebeple Muhamede ait olanları Mevlidin Nebi ismiyle diğerlerinden ayırırız.

Vapılan araştırmalardan ilk mevlidin Mısırda Fatimiler devletinde okunduğunu biliyoruz fakat bu büyük bir iz bırakmadan kaybolmuştur.

İlk tesirli ve büyük Mevlit Selâhattin'in kayın biraderlerinden Melik Muzaffer tarafından tesbit edilmiştir. O zaman devam etmekte olan Haçlı seferleri bu ayinlerde birazda hristiyan tesiri oluşunu hatırlatır. Bu törenin çok muhteşem olduğu kitaplarda yazılıdır. Hükümdarın bir gün evvelden şehri dolaşması, hertarafta ışıklar yaktırması sarayın önünde halkı toplaması ayinden sonrada halka ziyafet verilışı doğru ise cidden muhteşem bir anıştı.

Bu büyük Mevlidler asırlarca devam etmiş ve azçok değişikliklerle zamanımıza kadar gelmiştir.

Anadoluya 16. asırda 3 Murat tarafından getirildiğini söyleyenler var. Fakat kat'i olarak bilinen birşey varsa oda ilk türkçe Mevlidin 15. asırda Süleyman Çelebi tarafından yazıldığıdır. Bir başka yazımızda o eserden uzun boylu bahsedeceğiz.

SAMSUN HALKEVİ HABERLERİ

Dil Bayramı :

Dil devrimimizin 15. yıldönümü Evimizin salonunda 26 Eylül 1947 günü kutlanmıştır.

Bu münasebetle Kâzım Dilcimen tarafından devr'in manâsı ve önemi üzerinde güzel bir konferans verilmiş ve Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanmış olan en önemli eserler dinleyicilere gösterilerek eserler hakkında malûmat verilmiştir.

Münazara

Gençler arasında " Yeni Şiir öz şiirimiz oladilir mi?" konusu üzerinde bir münazara yapılmış ve heyecanlı geçmiştir.

Çok sayıda dinleyicinin geldiği bu münazara da müspet tezi Vecdet Falay ve Erol Cansel, karşı tezide Necdet Yersel ile Bahri Ulaş müdafaa etmişlerdir

Orta Okul

Samsun Orta Okulunun okul aile birliği toplantısı 20 Ekim 1947 Pazar günü Evimiz salonunda yapılmıştır

Cumhuriyet Bayramı

Cumhuriyetin 24. Yıldönümü Bayramı şehrimizde sevinç ve neşe içinde kutlanmıştır.

Bu münasebetle Halkevi hopelörü ile Cumhuriyetimizin anlamı ve önemi üzerinde

Hitabet Musabakası :

Cumhuriyetimizin 24. cü dönüm yılı münasebetile Samsun Halkevinin gençler arasında açtığı Hitabet müsabakası 8 Kasım 1947 Cumartesi günü kalabalık bir dinleyici kitlesi önünde yapılmıştır. Müsabakaya iştirak eden sekiz genç hatibin hitabeleri teker teker dindikten sonra Kemal Yener'in başkanlığında teşekkül eden Jüri heyetinin kararı okunmuş' buna göre birinciliği Samsun Lisesi son sınıf gençlerinden Bahri Ulaş, ikinciliği ortaokuldan Ali Rıza Akdemir, üçüncülüğü Lise son sınıftan Muhuttin Yılmaz kazanmıştır.

Lise gençlerinden Selâhattin Solak tarafından bir hitabe okunmuş bundan başka birde konferans verilmiştir.

29 Ekim Çarşamba akşamı büyük salonunda güzel bir balo verilmiştir.

Atatürk İhtifali

Büyük ve Ebedi Sefimiz Atatürk'ün ölümünün 9 cu yıldönümüne rastlayan 10 Kasım 1947 Pazartesi günü Halkevi'nin geniş salonunda bir anma töreni yapılmıştır.

Törene tam 9,05 te başlanmıştır. Halkevi Başkanı Kemal Yener törene iştirak ederek salonu baştan başa doldurmuş olan yaşlı vatandaşlara hitap ederek onları büyük ölünün aziz hatırasına hürmeten ayakta beş dakikalık ihtiram vakfesine davet etmiş ve beş dakika bittikten sonra eşsiz kahramanın hayatını ve tarihi büyük şahsiyetini belirtecek şekilde bir konuşma yapmış müteakiben Milli Şef İnönü'nün beyannamesi okunmuştur. Bundan sonra bandonun çaldığı matem havası izinde yavaş yavaş topluca Atatürk anıtına gidilerek ihtiram sükûneti içinde Halkevi çelengi konulmuştur.

Başkan Kemal Yener halka hitap ederek 9 yıl önce ebedi istirahat yerine bıraktığımız Büyük Kahraman ve kurtarıcımız Atatürk'ün hatırasını her an kalbimizde taşıyacağız. O bir idealdir, ölmeyecektir. İhtifal böylece sona ermiş büyük kalabalık sessizce dağılmıştır.

Pehlivan Güreşleri

Halkevi Bölgemizin tanınmış pehlivanlarını tophiyarak Sosyal Yardım Kolu yararına olmak üzere iddialı güreş müsabakaları tertip etmiştir. Ancak güreşlerin sonuna doğru pehlivanlar arasında hakemin kararına itiraz edildiğinden güreşlerin birincisini seçmek mümkün olmamıştı.

Bununla beraber pehlivan Mustafa'nın, Konyalı İbrahimin güreşleri çok beğenilmiştir.

Neşriyatı fiilen idare eden : **Kemal Yener**
Basıldığı yer : İl Matbaası - Samsun

ŞAİRLER KONUŞUYOR

Yazan : **Kemal Yener**

Türk Edebiyatını başlangıçtan XIX yüzyıl sonuna kadar açıklayan bir tarih özü ile Büyük şairlerimizin hayat ve şahsiyetleri üzerinde kendi ağızlarından konuşmalarını ihtiva eder orijinal bir eserdir.

Kökçüoğlu Kitabevinde ve Halkevinde satılır.

Fiyatı 100 kuruştur.

KIRK DALGANIN SUYU

ve

KIRK ÇAKIL

Yazan ; *Celâl ÇUMRALI*

En güzel yurt hikâelerini ihtiva eder realist bir eserdir. Okuyuculara tavsiye ederiz.

NAR BAHÇESİ

Yazan *Âdem Gürçağlayan*

Güzel bir kapak içinde 96 sahife olan bu kitap en güzel şiirleri ihtiva eder. Fiyatı 100 kuruştur.

Satış yeri Mektepliler Pazarı.

AHMET HAŞİM

ve

SEMBOLİZMİ

Yazan : *C. Sena Ongun*

Haşım'ın en güzel şiirlerini ihtiva eden bu güzel kitap Haşım'ın şairliğini ve sembolizmini izah eder Kitapçılardan arayınız.

MEHMET ÂKİF

Yazan : *C. Sena Ongun*

Mehmet Akif'in hayat ve şahsiyeti, Safahatı hakkında yazılmış güzel bir eserdir. Tavsiye ederiz.

30 Kuruş